

Fig. 1. Kallerup. Ydre, set fra Sydøst.

E. M. 1940

KALLERUP KIRKE

HUNDBORG HERRED

Kirken, der er *Anneks* til Skjoldborg, ejedes o. 1630 og 1666 af Kronen¹, men 16. December 1720 blev Kirketienden med Reservation af Jus vocandi tilskødet Jacob Larsen i Janderup²; den kom senere under Todbøl (sml. †Stolestader S. 416), men overgik til Selveje 1. Januar 1916.

Ang. *Sagn* om Kirkens Tilblivelse, se Note 5.

Kirken ligger højt og frit paa en Banke, hvis højeste Punkt er en Bronzealderhøj, »Kirkehøj«, umiddelbart Vest for Kirkegaarden. Denne, der delvis endnu er græsbevokset, hegnes af Kampestensdiger, hvis Indersider næsten helt dækkes af Jord. Terrænet har Fald mod Øst, hvor der er en Port; 1936 havde den Stolper af kløvet Granit, nu murede Piller.

Den kullede Bygning har Kor og Skib, som indeholder middelalderlige Bestanddele, samt nymodens Vaabenhus. Orienteringen har stærk sydlig Afvigelse.

Efter en meget gennemgribende Ombygning 1687 staar den lille, lave Bygning nu som Granitkvaderkirke, hovedsagelig opført af Materiale hidbragt fra Hundborg (S. 436). Kun Fundamenterne, Korets østre og søndre Indervæg samt det nederste Parti af Triumfvæggen kan være Rester af den oprindelige Kirke³. Manglen paa Detailler gør det umuligt at bestemme dennes Alder

nærmere, men dens Plan er dog middelalderlig. I hvert Fald Skibet har sandsynligvis været opført af *raa* eller *kløvede Sten*, som Lild (S. 183) eller Vigsø (S. 239). Maaske har Korets Sydside dog været klædt med Kvadre ogsaa før 1687 (sml. S. 415).

Skraakantede Sokkelsten findes flere Steder. Midt under Korets Sydmur sidder der saaledes to, og lige over dem en 85 cm lang, attisk profileret Kvader (S. 361 Fig. 17), enten et Kragbaand fra den omdannede Korbue eller ogsaa hidført fra Hundborg; et Fragment af en lignende ses under Nordøsthjørnet. Korets Nordmur og Østgavl er stærkt udbedret i nyere Tid, især den sidste, der næsten helt ned til Jorden er af smaa Mursten fra 1800'erne. Det helt ombyggede Skib, hvis Murhøjde, fra regnet Sokkel og Hovedgesims, er 0,3,00 m, har Skraakantsokkel mod Syd og Vest. I Nordmuren, hvor Sokkelstenene er uregelret anvendt, findes der nær Vesthjørnet en 51 cm høj, 27 cm bred romansk Kvader med et lille, frontalt Mandshoved, 15 cm højt, skægløst, Haaret angivet med indristede Linjer. Vestgavlen, i hvilken der nederst er brugt temmelig mange *raa Sten*, er omsat 1936.

Af Dørene har den tilmurede Syddør kvadersatte Sider og lige Overligger. Den er forholdsvis høj og smal (o. 200 × 88 cm) og bryder Sökkelen⁴. Den rundbuede, udvendig fælsede, indvendig smigede Norddør samt de smaa, rundbuede Vinduer er helt eller delvis af Mursten, Døren af Munkesten, sandsynligvis fra Hundborg. Nordre og søndre Korvindue er fælsede udvendig, det sidste svagt smiget indvendig. Skibets Nordvindue er lige gennemløbende; af dets Sydvinduer har det østre Halvstens Fæls til begge Sider, medens det vestre svarer til Korets Sydvindue. Trækarmene er fra Begyndelsen af 1800'erne; den fælsede Gesims, vel fra 1687, er af Mursten.

I det *Indre* er de øvre Partier af den runde Triumfbue ombygget 1687, skønt Taggavlen derover er af smaa Marksten. Buefoden er til hver Side kraget 12—13 cm ud over Vangerne, der har fremspringende, sokkelagtig Syld; den ualmindelige Form maa skyldes Afhugning.

Vciabehuset, af smaa, røde Sten, fra Slutningen af 1800'erne, har fladbuget Norddør og ny-romansk, rundbuet Østvindue.

Klokken hænger i en 1938 opsat *Klokkekam* paa Vestgavlen; indtil da fandtes der murede *†Klokkepiller* ved Korgavlen. Et *†Klokkehus* af Tømmer opførtes 1616, men fornyedes allerede 1666 (Rgsk.).

Kirkebygningens fremadskridende Forfald i 1600'erne afspejles tydeligt i Regnskaberne. 1611 synes hele Kirken at have haft Spaantag, 1637—38 oplægges der ialt 2550 Tagsten paa Skibet, Korets Spaantag repareres 1646. Men 1653 lægges der 50 Lægter Straatag paa Kirkens søndre Side, og den mønnes med Tørv 1660. 1661 er Kirken ganske brøstfalden og kan ikke hjælpes ved egne Midler. I hvilken Grad Kirken præges af den højst nødvendige Hoved-

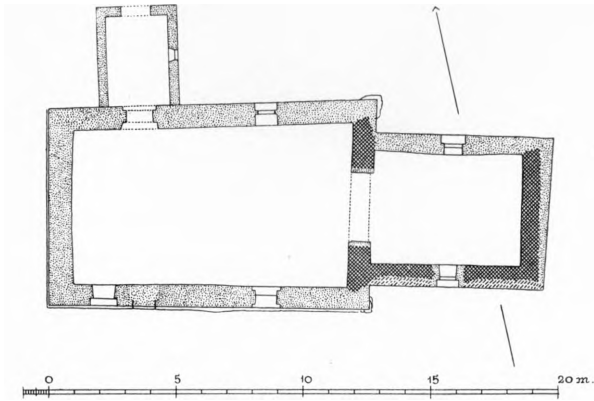

Fig. 2. Kallerup. Plan. 1:300. Maalt af C. G. Schultz 1937.

reparation, den endelig fik (sml. Mindetavle S. 416), fremgaar af Regnskabet 1687: »Vesterende, Sønder og Nørsider af Kirken blev fra Grunden af ny opmuret, i Koret den søndre Sides Udermantel⁵ (Yderskal, her maaske ydre Kvaderklædning) og Gavlene i Østerenden ganske opmuret, samt Kirke og Kor overalt teglhængt«. Murmester var Mogens Gert Torsen i Oksenbøl (nær Vestervig). Ifølge Hundborg Kirkeregnskab 1686 blev 483 Kvadre og 1500 Munkesten, fremkommet ved Nedbrydningen af denne Kirkes Taarn (S. 436), afgivet til Kallerup Kirkes Reparation. I hvert Fald nu er der næppe stort flere Kvadre i Kirken; før 1687 maa den derfor hovedsagelig have været af andet Materiale.

Kirken staar nu hvidkalket, ogsaa indvendig, hvor der er Bjælkelofter (1880 var de gipsede, Uldall). De ny Tagværker, af Fyrretømmer, er hængt med Vingetegl.

INVENTAR

Alterbordet, der allerede 1876 var af Brædder, har malede Fyldinger.

†*Alterklæde* af rødt Kaffa (mønstret Fløj), nævnt 1699. 1708 foræredes et Alterforhæng af Silketøj med paasyede Navne af Bertel Langebek og Anne Lauridsdatter (Rgsk.).

Altertavlen fra 1936 er et Trærelief, Gravlæggelsen flankeret af Bebudelsen og Hyrdernes Forkyndelse, udført af Axel Poulsen. Den erstattede et enkelt Trækors, hvis Forløber var et tarveligt †*Oliemaleri* fra 1800'erne af den korsfæstede Kristus. Ang. en ældre †*Altertavle*, se Mindetavlen S. 416.

Altersølv. Kalk fra 1701, nu 20,5 cm høj, med rund Fod, hvorpaa seks opdrevne, fladbuede Tunger, rundt Skaft og flad, midtdelt Knop med ciselerede Tunger, svarende til Fodens; under Fodpladen graveret Kursiv: »Kallerop

Kierckes Kalek og Disck weyer 27 Lod 1 Qvt. Anno 1701«. Bægeret er fornyet o. 1850 og stemplet: R. Jensen. *Disk*, glat, med ombøjet Kant, uden Gra-veringer; paa Oversiden Mestermærke: CW (Olrik 119 eller 120). †*Tinflaske* paa 1½ ¶ nævnt 1699 (Rgsk.). †*Oblatæske* af Sølv, paa 4 Lod, med graverede Navne og Aarstal skænkedes 1708 af Bertel Langballe og Anne Lauridsdatter (Rgsk.).

Alterstager fra 1929. Et ældre Sæt smaa Stager, 23 cm høje, med klokke-formet Fod og spinkelt, profileret Skaft har forholdsvis stor, gotiserende Lyse-pibe med Gennembrud (nu blyfyldte); senere Lysetorn af Jern og Messingskaal.

†*Messehageler*. 1) Gammel, af rødt Fløjls med Kors, nævnt 1699. 2) Af rødt, karmosiden Fløjls med Guldgalloner, anskaffet 1719 (Rgsk.).

†*Korgitter*, se Mindetavle ndf.

Font, romansk, af Granit. Kun Kummen, 69 cm i Tvm., er bevaret; Mun-dingsprofilen, Hulled og Rundstav er kun ført halvt rundt, hvoraf fremgaar, at Fonten oprindelig var bestemt til at staa i et Hjørne; flad Underside, intet Afløb. Den murede Fod er stafferet med Marmorering fra 1700'erne.

Fad af Nürnbergerarbejde, fra o. 1575, med Syndefaldet omgivet af stærkt slidt Minuskelring; paa Randen stemplede Ornamente. 1699 nævnes, at det er skænket til Kirken af Assessor Foss til Todbøl (Rgsk.).

Prædikestol, fra o. 1800—50, med fire Fag; Stafferingen stammer fra 1924, da Kirken opmaledes af V. Pedersen, Hørdum. 1638 fik Jens Snedker 30 Dlr. for en †*Prædikestol*.

Stolestaderne er aabne, som i Skjoldborg, malede 1924. 1821 var alle Stole skrøbelige og stod skævt, da de i Fortiden var uanstændigen reparerede af det Todbølske Herskab (Kaldsbog).

Klokker. 1) O. 1450, skriftløs, men med Støbermærke og Kors. Tvm. kun 45 cm (Uldall 102).

2) Fra 1936.

Mindetavle fra o. 1690, af Træ, oval, 78 × 90 cm, med skaaret, grønmalet Laurbærbladramme, hvorpaa fire Rosetter. Med gylden Fraktur og Kursiv er malet: »Efter adskillig Modstand hen ved Aar Christi 1010 er den christelig Religion, som af H. Poppo siden Biscop i Aarhus med mange Jerntegn(!) (synderlig vid Hellebech, hvor hand døbte) var bekræftet, af K. Suend Otto og hans Undersatter annam(m)et. Fra K. Valdemari 1. Tider og derefter udj 150 Aar were mestendel Kierckerne i Danmarch, som tilforen vare af Leer, opbygte af Sten og Kalck, mens 1056 udi K. Suend Estridssøns Tid, som Børlum Kloster har funderit, fik denne Stict sin første Biscop, fra hvilken den nu verende Biscop den velædle og høyærværdige Herre Doct. Henric Borneman, som denne for hans Tid ganske forfaldne Kirkkis Reparation med høypriselig Omhue har befordrit 1688 og til Altertaflens Stafering af egit

legerit 20 Dlr., er den XXX., men fra Reformationen den IX.«⁶.

Paa Tavlens anden Side er samtidig malet en *Præsterække*, der meddeler Præsternes Navne efter Reformationen og slutter med Nr. 11: Hr. Nicolai Peter Bering, ordineret 3. Marts 1728 (sml.

†Begravelse i Skjoldborg S. 411). Tavlen hang tidligere over †Kordøren⁶.

GRAVMINDER

†*Epitaf* over Niels Sørensen (sml.

Gravsten), omtales 1880 som meget forfaldent og aldeles ulæseligt (Uldall).

Gravsten (Fig. 3). O. 1763. Niels Sørensen, Forvalter og Forpagter paa Thodbøll, født paa Ostrup 5. Okt. 1697, opdraget i sine Forældres Hus, til han var 11 Aar, derefter hos Morbroderen, Krigs- og Landkommissær, Amtsforvalter Spørring i Aarhus, til han var 26 Aar, fra 1723—1725 Fuldmægtig ved Randers Amtstue, derefter i 24 Aar ved Thisted Amtstue, 1749 fik han Thodbøllgaard og Gods under Administration, og døde her 13. Marts 1763. Norsk Marmor, 195 × 125 cm, med fordybet Kursiv i ovalt Felt med Bladkrans, hvortil slutter sig Symboler med Verslinjer:

»Time-Glaset er udrunden,
Lyset det er nu udbranden,
Døden haver overvunden,
Og dog ingen Seyer funden«;

i Hjørnerne Kvartcirkler med basunblæsende Kerubhoveder og Skriftbaand med:

»Vel fød er vel en Trøst,
Men bedre vel opdragen,
Velstand er Livets Lyst,
Vel død er heele Sagen«⁷.

Nu opsat paa Korets Nordvæg.

†*Gravsten* over »dette sl. Barn« Anne Jensdaatter, født paa Todbølle 3. Nov. 1647, Forældre Jens Sørensen og Maren Andersdatter, død 5. April 1648⁸.

1934 fandtes bag et Panel en metalstøbt *Krucifiksfigur* fra en Ligkiste, nu ophængt ved Prædikestolen, samt et Messingkors, fra o. 1700.

E. M. 1940

Fig. 3. Kallerup. Gravsten over Forpagter Niels Sørensen, død 1763 (S. 417).

KILDER OG HENVISNINGER

Regnskaber 1603—80, 1686—1719, oliv. Aar (LA. Viborg). — Kaldsbog 1814—34 (smst.). — Museumsindberetninger af C. Engelhardt 1876, V. Hermansen og C. A. Jensen 1936. Revideret af C. A. J. og E. M. 1938.

Chr. Heilskov: Personalthistoriske Indskrifter fra Hundborg Herred, i AarbThisted. 1925. S. 9 f.

Thura: Aalborg Stift S. 481—83. Uldall: Optegnelser om de danske Landsbykirker II. 1880. S. 197—99 (NM).

¹ Fortegnelser over Danmarks Kirker o. 1630 og 1666 (RA). ² Matriklen 1664 med Tilføjelser (RA). ³ Den nederste Del af Triumfbuevingerne er tykke, 90 cm, Buen kun 77 cm svær; der er en Afsats paa Østsiden. ⁴ Sokkelen er dog ført under Døren med smaa Mursten og Cement. ⁵ I Kontrakten med Murmesteren bestemmes det, at han skal 1) opmure af ny den store Kirke, hvor fornødent, 2) Lillekirkens Søndersides »Udermantel« (Yderskal) samt reparere, men om det mod Forhaabning ganske skulde ned, skal hans Løn tilsvarende forbedres ... ⁶ Thura, som S. 482 gengiver Indskriften, tilføjer: »Bemeldte Hr. Poppo har bygget Poppoldtz i Holstein, siges og at have bygget denne Kallerup Kircke«. ⁷ Vers vistnok af Digteren Ambrosius Stub, død 1758; se Th. A. Müller: Om Ambrosius Stubs Liv og Personlighed, i Festskrift til Kr. Erslev. 1927. S. 409. ⁸ Thura S. 481.

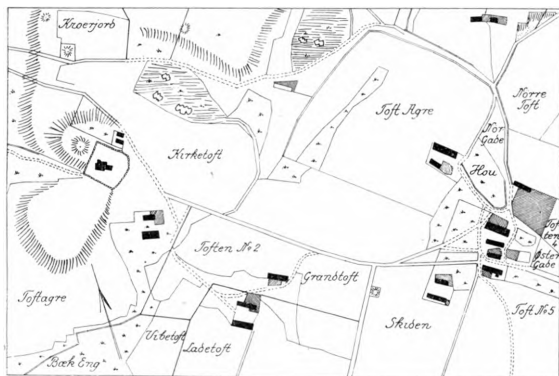

Fig. 4. Kallerup (1811).